

Vlaamse
Regering

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten in Kortemark (Handzame)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 26 oktober 2017 tot voorlopige bescherming als monument van de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten in Kortemark;

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 18 november 2017 tot 18 december 2017 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten aantoonst;

Overwegende dat de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De hoevesite 'Watervliet' wordt gekenmerkt door een grote historische gelaagdheid. Ondanks de vernietigingen van de Eerste Wereldoorlog is de structuur van de walgrachtsite, teruggaand tot de late middeleeuwen, bewaard. Bij de wederopbouw van de jaren 1920 werd de vooroorlogse inplanting van boerenhuis en stalling behouden, zoals deze bekend is van historische kaarten en luchtfotografie uit de Eerste Wereldoorlog.

De hoevesite 'Watervliet', gesticht in de late middeleeuwen, vormt een unieke getuige van de prestigieuze Handzaamse familie van den Berghe. Deze familie van kleine landadel maakte door de uitoefening van diverse hoge ambten in het graafschap Vlaanderen een steile opmars op de laatmiddeleeuwse maatschappelijke ladder. De bekendste telg Jan (1360- tweede kwart 15de eeuw), volgens zijn verdwenen grafmonument stichter van het 'kasteel van Watervliet', was onder meer raadsheer van de Bourgondische hertogen. Ook de afbeelding van de site op de kaart van Pourbus (circa 1561) bevestigt het belang ervan. Op een 17de-eeuwse kaart is de site aangeduid als een enkelvoudig omwalde site met een uitzonderlijk grote oppervlakte. Dat het walgrachtsysteem in de loop van de 17de of 18de eeuw, volgens de historische kaarten, verrijkt werd met een omwalling rond het huis, wijst op het blijvende belang van de site.

De ontstaansperiode van de hoeve 'Watervliet' valt grosso modo samen met de piekperiode van walgrachtsites in het graafschap Vlaanderen. Dergelijke prestigieuze sites kwamen vaak voor in natte gebieden, zoals de broeken van de Krekelbeek-Handzamevaart. De permanent hoge watertafel hielp immers om de statuswaarde van de omwalling, meer bepaald een gracht gevuld met water, te verzekeren. De uitzonderlijk grote oppervlakte van de walgrachtsite 'Watervliet' weerspiegelt de hoge status van de familie van den Berghe. Van de drie kasteel- of walgrachtsites die Handzame tijdens het 'Ancien Régime' bepaalden, is enkel deze site herkenbaar en leesbaar bewaard;

Overwegende dat de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten als monument culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De grotendeelse verwoesting van de hoeve 'Watervliet' op het einde van de Eerste Wereldoorlog is representatief voor het lot van het dorp Handzame en de traumatische ervaringen door de geallieerde beschietingen vanaf 30 juli 1917. De ligging op een tiental kilometer van het westelijk front, nabij een belangrijke spoorlijn met station, bepaalde het lot van het dorp en de hoeve. De wederopbouwhoeve vormt dan ook een belangrijke getuige van de Eerste Wereldoorlog, die de frontstreek jarenlang in zijn greep hield. De Grote Oorlog betekende voor Europa een culturele breuk met de 'lange 19de eeuw', getypeerd door een geloof in het positieve van de vooruitgang.

Bij de erftoegang zijn twee opgaande Hollandse linden aangeplant als welkomstbomen. Ze getuigen van een eeuwenoude traditie met grote symbolische waarde, die na de Eerste Wereldoorlog bleef doorleven. De linden symboliseren bescherming, vruchtbaarheid en geluk;

Overwegende dat de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten als monument ruimtelijk-structurerende waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De ligging van de hoevesite 'Watervliet' in de broeken van de Krekelbeek-Handzamevaart is gaaf bewaard. Grasland, lokale depressies en gedeeltelijk ook knotbomen die de vroegere omwallingen aangeven, een dam ten noorden van de buitenomwalling en de historische gebouwen structureren het overwegend open landschap. Ook de toponiemen 'Watervliet' en 'Bavendamme' verwijzen naar de ligging in de broeken en de periodieke overstroming van de beek. De kruinen van de linden bij de erftoegang en van de cultuurpopulieren markeren het open landschap. Bovendien geven de linden nog de positie van de verdwenen toegangsdreef aan;

Overwegende dat de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De inplanting van de vrijstaande hoevegebouwen - grotendeels uit de wederopbouwperiode - op het ruime erf verwijst sterk naar de vooroorlogse hoeve. Er is een sterke ensemblewerking tussen de bebouwing en de open, onbebouwde omgeving met voornamelijk grasland. De niet vernietigde stalling is conform de vooroorlogse architectuur van polderhoeves witgekalkt. Het gegeven van een apart, hoger gelegen huisperceel, als omwald perceel teruggaand tot de 17de of 18de eeuw, versterkt de landhuisallure van de in situ heropgebouwde woning. Deze allure resulteert verder ook uit de verzorgde baksteenarchitectuur. Het vooroorlogse, imposante volume onder zadeldak met markerende opkamer wordt herhaald, met benadrukking van regionale architectuurkenmerken. Zo werden de punt- of tuitgevels met aandaken van het vooroorlogse huis bij de wederopbouw niet enkel aangewend voor de zijgevels, maar ook voor de brede dakvensters die boven de hoofdnok uitstijgen. Sierlijke, regionaal geïnspireerde toevoegingen vormen de korfbogige ontlastingsbogen van de vensters, de tudorhoogdeuren en de geriemde omlijsting van het portaal. Ook twee in bolvorm geknipte palmboompjes voor het portaal, onderdeel van een traditionele erfbeplanting, ondersteunen de landhuisallure. Bij de wederopbouw kreeg de schuur een nieuwe inplanting in het verlengde van de niet-vernietigde stalling. Het hierdoor ontstane langgestrekte volume onder doorgetrokken zadeldak illustreert de verschillen tussen vooroorlogse en heropgebouwde constructies. Zo werd de baksteen bij de wederopbouw niet witgekalkt, en werden regionalistische elementen zoals aandaken, vlechtingen en steunberen benadrukt.

De hoevegebouwen bevatten bouwhistorisch onderzoekpotentieel, dat relevant is voor de (bouw)geschiedenis van de site. De variatie in het baksteenmetselwerk gaat van bewaarde vooroorlogse muren (stalling), recuperatie van oude baksteen (huis) tot baksteen uit de wederopbouwperiode (schuur). Eerder uitzonderlijk voor de wederopbouw van hoeves werd de gele baksteen voor het huis uit het puin gerecupereerd. Kenmerkend voor de wederopbouwperiode is ook de dakbedekking in rode mechanische pannen, zogenaamd 'Duitse pannen'. Ook het bewaarde houtwerk bevat bouwhistorisch potentieel. Een 17de- of 18de-eeuwse balk die in het bij het huis aansluitende nutsgebouw als latei voor een poort dient, en een moerbalk in de stalling getuigen nog van de vooroorlogse hoeveconstructie. In de paardenstal dateren de voederbakken boven een bakstenen boogconstructie nog van voor

de oorlog. De bewaarde kruisvensters met kleine roedeverdeling, in de achtergevel van het huis, geven een beeld van het kenmerkende houtwerk bij wederopbouwhoeves uit de jaren 1920.

De landhuisallure van het huis blijkt ook uit het verzorgde interieur. Naast twee salons en een opkamer, is er een ruime keuken. De salons worden gekenmerkt door een cementtegelvloer met geometrisch bloemmotief. Zowel in de keuken als in het centrale salon is de houten schouw uitgewerkt met een sierlijk consolemotief, dat terugkomt bij de wandkast van de opkamer. Ook de configuratie met een bakhuis dat aansluit bij het boerenhuis, is gaaf bewaard;

Overwegende dat de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten als monument archeologische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De hoevesite 'Watervliet' bewaart in hoge mate zijn archeologische context. De ontstaansperiode van de site in de late middeleeuwen correspondeert met terreinvondsten van vaatwerkscherven die tot de 15de of 16de eeuw opklimmen. De walgrachtsite - die nog afleesbaar is in lokale depressies en op één plaats als grachtverbreding gevuld met water - bevat dan ook archeologisch onderzoekpotentieel, dat relevant is voor de (bouw)geschiedenis van de site, en mogelijk ook voor het fenomeen van walgrachtsites in Vlaanderen. Dit potentieel is vermoedelijk hoog omdat de oorlogsvernietiging niet allesomvattend was en de wederopbouw de tweeledige walgrachtstructuur respecteerde. Bovendien werd het gebruik van de site en het omliggende landbouwareaal als grasland verdergezet in de 20ste eeuw en werd de bodem niet verstoord door nieuwe grootschalige bouwwerken.

Archeologisch onderzoek, eventueel in combinatie met archief- en kaartenonderzoek, kan ook informatie opleveren over latere fases zoals de wijziging van een enkelvoudige naar een dubbele walgrachtsite. De noordzijde van de buitenomwalling wordt gemarkeerd door een aarden dam, waarvan datering en functie onduidelijk zijn. Ook de bewaarde en verdwenen gebouwen hebben een archeologisch onderzoekpotentieel. Onderzoek van de funderingen die mogelijk nog bewaard zijn in de ondergrond, kan de bouwgeschiedenis van de site verduidelijken. Archeologisch onderzoek is ook relevant voor de omliggende graslandpercelen naar de Krekelbeek-Handzamevaart toe. Deze percelen - reeds in de 17de en 18de eeuw gekarteerd als grasland - vormen een evidente context voor een walgrachtsite, die meestal gelegen was in een natte omgeving met een permanent hoge grondwatertafel,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

de wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten, omvattende het hoeve-erf met boerenhuis, langgestrekt schuur- en stalvolume, erfbepanting met houtig erfgoed, grachtrestanten en aansluitende graslanden met microreliëf, Kronevoordestraat 59 Kortemark (Handzame), bekend ten kadaster: Kortemark, 2de afdeling, sectie D, perceelnummers 4B4, 13 (deel), 14, 16 (deel), 18G, 18H, 18K en 18/2C (deel).

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° culturele waarde;
- 3° ruimtelijk-structurende waarde;
- 4° architecturale waarde;

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

De wederopbouwhoeve 'Watervliet' met grachtrestanten is in situ herbouwd op de historische walgrachtsite, teruggaand tot de late middeleeuwen. Het hoeve-erf bewaart een tweeledige structuur met het eigenlijke 'neerhof' en het huisperceel. Het historisch microreliëf vertoont lokale depressies ter hoogte van de oude grachtstructuur en is hoger aan de westzijde van het huis. Een grachtverbreding ten noorden van het huis is gevuld met water. Het hoeve-erf, inclusief het huisperceel en de omwalling, is iets minder dan een hectare groot. De toegang aan de zuidwestzijde van het erf wordt beschaduwd door twee welkomstbomen. Het betreft gelijkjarige, opgaande Hollandse linden, vermoedelijk aangeplant in de wederopbouwperiode. Aan de zuidoostzijde is het tracé van de buitenomwalling afgezoomd door enkele opgaande cultuurpopulieren. Op het grotendeels onbebouwde en begraasde hoeve-erf zijn twee hoevegebouwen ingeplant. Ten noorden is het 'neerhof' afgeboord door het langgestrekte schuur- en stalvolume onder een eenvoudig zadeldak (nok parallel met de noordelijke perceelsgrens). Ten oosten wordt het erf gemarkeerd door het boerenhuis op een opgehoogd perceel. Door zijn ligging en ook door zijn verzorgde baksteenarchitectuur onder een hoger zadeldak (hoofdnok haaks op de zuidelijke perceelsgrens) heeft deze woning landhuisallure. Alle daken zijn gedekt met rode mechanische pannen, van het type 'Duitse pannen'.

Het huisperceel is herkenbaar door de grachtrestanten, het hogere reliëf en de afzoming met knotbomen. De ophoging verloopt geleidelijk vanaf de westzijde (toegang vanuit het 'neerhof') tot aan de voorgevel van het huis. Aan de zij- en achtergevels ligt het maaiveld circa één meter lager. De afzoming met knotbomen (schietwilgen, cultuurpopulieren, gewone essen) volgt aan de westzijde, de noordwestzijde en de zuidwestzijde de historische lijn van de vroegere omwalling. Aan de noordwestzijde viel de omwalling samen met de grote rechthoekige buitenomwalling: hier is een grachtverbreding bewaard als omwallingsrestant. Ten oosten van het huis (achterzijde, buiten de historische omwalling van het huisperceel) loopt de afzoming met knotbomen verder tot aan de oostzijde van de rechthoekige buitenomwalling. Ook de oostzijde van de buitenomwalling (binnenkant) is afgezoomd met knotbomen. De erfaanleg rond het huis bestaat verder uit sierstruiken, figuursnoeiwerk, geschoren hagen, enkele opgaande zomereiken, tamme kastanjes en een okkernoot, en sierheesters waaronder witte en paarse sering. Voor het hoofdportaal staan twee zorgvuldig in bolvorm geknipte palmboompjes.

Het boerenhuis is na de Eerste Wereldoorlog, in de jaren 1920, heropgebouwd op de vooroorlogse grondvesten. Door het ten zuiden bij het huis aanpalende nutsgebouw, sluit het geheel aan bij het langgestrekte type. Bij de wederopbouw werden de oude, voornamelijk gele bakstenen van de vooroorlogse constructie hergebruikt. Het ongeschilderde metselwerk in kruisverband van het huis is voorzien van muurankers. De representatieve westgevel is boven de zwart gepekte plint voorzien van een uitkragende baksteenboord. Bij het nutsgebouw is vooral een mengeling van rode en gele wederopbouwbaksteen gebruikt. Rondom het huis lopen bakstenen stoepen.

De representatieve gevel van het huis is gericht naar het 'neerhof' ten westen. De imposante woning is opgevat als een breedhuis van acht traveeën onder zadeldak met steile helling (noord-zuid gerichte nok) en aflijnende houten gootlijst (geschilderd) op verzorgde klossen. In de noordelijke dakhelft wordt het zadeldak van het huis gekruist door brede dakvensters onder zadeldak met hogere nok. De kruisende dakenstructuur is afgeboord met tuitgevels. Deze gevels zijn uitgewerkt met smalle aandaken en vlechtingen, en lopen op ofwel in een brede, ondiepe tuit ofwel in een schoorsteen. Samen met de schoorstenen op de hoofdnok vormen ze beeldbepalende elementen in het volume- en dakenspel. De tuitgevels van de brede dakvensters zetten aan op eenvoudige, korte schouderstukken. Bij de zijgevels zetten de tuitgevels aan op een eenvoudige afronding in het metselwerk. De hogere tuitgevels van de brede dakvensters in voor- en achtergevel creëren samen met de opkamer het beeld van een hooghuis, verwijzend naar het vooroorlogse volume. De tuitgevels zijn telkens opengewerkt door twee venstertjes. Deze venstertjes - meestal gekoppeld met tussenin een

bakstenen penant - zijn gevat onder een (brede) houten latei (geschilderd) en een korfbogige ontlastingsboog. Het onverdiepte boogveld is afgelijnd met strekse bakstenen.

De kenmerkende asymmetrische opbouw van de representatieve westgevel wordt nog versterkt door het ten zuiden aanpalende, lagere nutsgebouw. De opkamer van één travee (links) is herkenbaar door een keldervenster en een breder opkamervenster met hoger geplaatste onderdorpel en latei. De rechts bij de opkamer aansluitende traveeën worden bekroond door de brede tuitgevel van het dakvenster. Deze traveeën zijn asymmetrisch ingevuld met twee smalle vensters en een tudorboogdeur. Deze deur is als hoofdportaal benadrukt door een geriemde bakstenen omlijsting met pilasters met twee rijen uitkragende baksteen (ter hoogte van het bovenlicht) en een uitkragende afboording, afgedekt met grijsgesmoorde terracottategeltjes. Ook in de voorlaatste travee is een tudorboogdeur ingebracht. De rechthoekige vensteropeningen zijn gevat onder een houten latei (geschilderd) en een korfbogige ontlastingsboog. De vensteropeningen, ook deze in de tuitgevels, zijn voorzien van luikduimen en -houders. Het oorspronkelijke houtwerk, onder meer met kleine roedeverdeling, is bewaard bij de deuren (strokendeur en bovenlicht) en de venstertjes in de tuitgevels. Onder het keukenvenster (rechter travee) is een natuurstenen afvoer bewaard. Op de hoeken van de blinde noordgevel (zijgevel) lopen vanaf het lagere maaiveld steunberen schuin op. Deze steunberen sluiten aan bij de muurvlakken van voor- en achtergevel.

De oostgevel (achtergevel) heeft een vrij gesloten karakter. Deze gevel op verhoogde begane grond is voorzien van twee haakse, schuin oplopende steunberen, met afgeronde versnijdingen. In de tweede travee is een tudorboogdeur ingebracht (bewaarde strokendeur en kleine roedeverdeling in het bovenlicht). Er zijn ook bouwsporen van dichtgemetselde deuren of vensters. In de rechter travee onder het brede dakvenster is een oorspronkelijk houten kruisvenster (blauw geschilderd), onder houten latei en korfbogige ontlastingsboog bewaard. Dit kruisvenster is ingevuld met kleine roedeverdeling en schuiframen in de ondervakken. Het opkamervenster is ingevuld met een zelfde type oorspronkelijk houtwerk. Deze vensters bewaren tevens de oorspronkelijke onderdorpels in grijsgesmoorde terracottategels. Onder het opkamervenster is er een klein rechthoekig keldervenster.

Het ten zuiden aansluitende nutsgebouw is gevat onder een lager zadeldak. Het metselwerk is, met uitzondering van de zijgevel, okerkleurig gekalkt boven een gepekte plint. In de westgevel is links een segmentboogdeur ingebracht: opgeklampt houten deurtje met bewaard hang- en sluitwerk (blauwgeschilderd). Rechts daarvan is een rechthoekige poort met opgeklampte houten poortvleugels (geschilderd) ingebracht. Als latei werd een mogelijk 17de- of 18de-eeuwse recuperatiebalk met balksleutels en inkepingen gebruikt. De zijgevel is eenvoudig uitgewerkt met houten venstertje met kleine roedeverdeling. In de achtergevel zijn drie segmentboogdeuren ingebracht, met een zelfde deurtype als in de voorgevel. In de noordelijke ruimte van het nutsgebouw is een bakoven geïncorporeerd, haaks aansluitend bij de keuken in het huis. Onderaan in de bakstenen oven is een rondboognis met tongewelf uitgespaard. De bakoven is van de andere ruimte gescheiden door een bakstenen muur. De bakstenen bevloering is deels bewaard.

Het boerenhuis bewaart grotendeels het oorspronkelijke interieur uit de wederopbouwperiode. De indeling omvat van noord naar zuid een opkamer, een noordelijk salon, een centraal salon en een keuken, telkens over de volledige diepte van het huis. In de salons en de gang ligt een cementtegelvloer met geometrisch bloemmotief, toegeschreven aan het bedrijf 'frère et soeur Delhayé' (Péruwelz). In de keuken liggen natuurstenen vloertegels. De ramen en de deuren zijn aan de binnenzijde voorzien van een houten omlijsting (geschilderd).

Het noordelijk salon, met een sobere houten schouw (geschilderd), geeft toegang tot de kelder. De aanzettrap van de keldertrap is uitgewerkt in baksteen, de overige treden in gerecupereerde cementtegels. De eenvoudige kelder is deels gevloerd in Boomse keramische tegels. Een houten ophaaltrap boven de keldertrap leidt naar de opkamer. Deze is voorzien van een eenvoudige plankenvloer en van een brede wandkast aan salonzijde. De geschilderde kast is voorzien van drie paneeldeuren tussen (midden)stijlen met verticale geleding. Een lijst aan de bovenzijde wordt gedragen door twee voluutvormige consoles met triglief. Onderaan de consoles zijn er guttae aangebracht, erboven een versiering met diamantkop.

Het centrale salon is voorzien van een brede schouw met een uitgewerkte houten schouwmantel met bordenplank (geschilderd). Dezelfde versiering als bij de wandkast wordt herhaald: verticaal gelede stijlen, voluutvormige consoles met triglief en guttae, en erboven een diamantkop. De bepleisterde schouwmond heeft afgeronde hoeken. De keuken heeft een zelfde type schouw. Hier zijn de oorspronkelijke enkelvoudige balken en de balkenraveling bewaard. Links van de schouw is een wandkast met eenvoudige paneeldeuren (geschilderd) ingebouwd. In de zuidwesthoek, bij het raam, is een pomp met metalen tuit en pomparm in een bakstenen blok ingewerkt. Aansluitend bij de pomp is er een natuurstenen spoelbak. Een verzorgde houten steektrap met bakstenen aanzettrede leidt naar de zolder. De trappaal is geprofileerd en heeft een afgeronde kop. De trapleuning is voorzien van gedraaide spijlen. De ruime zolder met plankenvloer wordt gekenmerkt door de gordingenkap en de bakstenen schoorstenen, vrijstaand of aansluitend bij de buitengevels. De gordingenkap rust op spanten, bestaande uit een samengestelde trekplaat, spantbenen en een verzorgde makelaar, afgerond aan de onderzijde.

De noordwestzijde van het 'neerhof' is afgeboord door een langgestrekt schuur- en stalvolume, onder doorgetrokken zadeldak, met korte dakoverstek. De schuur is in de wederopbouwperiode gebouwd in het verlengde van de oudere stalling. De stal van circa vijf traveeën heeft een minstens 19de-eeuwse kern. Het verankerd bakstenen volume is witgekalkt boven een gepekte plint. Onder een aantal muurankers in de langse gevels zijn (natuur)stenen horizontale blokken ingebracht in het metselwerk. De langse erf- en achtergevels zijn opengewerkt door getoogde staldeuren en -venstertjes. De oostelijke zijgevel (rechts) is opengewerkt door verticale lichtgleuven.

Kenmerkend voor de dwarsschuur is de eigentijdse geel-oranje, verankerde baksteenbouw in kruisverband. Verder zijn ook de schuin oplopende steunberen tegen de linker zijgevel en de afwerking van deze puntgevel met smalle aandaken en vlechtingen kenmerkend voor de wederopbouwperiode. De centrale poortopening onder verhoogde dakoverstek in de erfgevel vormt niet enkel een functioneel element, maar ook een kenmerkend architecturaal element. Deze hoge, rechthoekige schuurpoort is ingevuld met opgeklampte houten poortvleugels (geschilderd). Ze wordt geflankeerd, links door een blinde gevel, rechts door een gevel met een meer opengewerkt karakter. Naast het getoogde kelderluikje, valt het lage wagenhuis onder houten latei op (bewaarde hengsels voor poort). De lagere schuurpoort in de achtergevel is gevat onder een latei in beton.

Het stalinterieur kan typologisch worden opgedeeld in een paarden- en een koeienstal. De paardenstal bevindt zich aan de oostzijde: de voederbakken met erboven een doorlopende ijzeren kribbe zijn opgesteld tegen de oostelijke zijgevel. De voederbakken steunen op een bakstenen onderbouw met getoogde spaarnissen. In de koeienstal aan de westzijde zijn de natuurstenen voederbakken en 'slieten' (lage schutting tussen de gestalde koeien) bewaard. In de koeienstal is één oude, mogelijk 18de-eeuwse houten balk bewaard, uitgewerkt met balksleutel en verzorgde profilering. De gordingenkap van schuur en stalling rust op spanten met trekbalen.

Het graslandperceel dat het hoeve-erf L-vormig omsluit aan de noord- en de oostzijde, is als boomgaard aangeduid op historische kaarten. Het deel hiervan ten noorden van het hoeve-erf heeft een hoger dijkvormig reliëf in de vorm van een aarden dam. Er is duidelijk een hoogteverschil tegenover het 'neerhof', maar ook tegenover het graslandperceel ten noorden, naar de Krekelbeek-Handzamevaart toe. Vanuit de grachtverbreding ten noorden van het boerenhuis loopt een smalle gracht door het vroegere boomgaardperceel naar een tot zwemvijver vergraven walgrachtstructuur. Ten noorden van het vroegere boomgaardperceel sluit een historisch graslandperceel aan, met kronkelende noordrand langs de Krekelbeek-Handzamevaart. Langs de linker beekoevers zijn enkele knotbomen aangeplant. De tot zwemvijver vergraven walgrachtstructuur vormt een historisch perceel, ten zuidoosten ingebed in het graslandperceel.

Art.3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. De bescherming

- beoogt het behoud van de architectuur van de wederopbouwhoeve en van de ensemblewerking van de walgrachtstructuur, de erfbeplanting met houtig erfgoed en de graslandcontext met microreliëf;
- 2° de architectuur, de typologie, de volumewerking en de vormtaal van de hoevegebouwen dienen herkenbaar en leesbaar te blijven, en kunnen eventueel versterkt worden. Ook de beeldwaarde en het karakter van de erfbeplanting dienen herkenbaar en leesbaar te blijven, en kunnen eventueel versterkt worden;
 - 3° de hoevegebouwen bewaren tot op vandaag grotendeels hun oorspronkelijke functie: het huis heeft een woonfunctie, het langgestrekte schuur- en stalvolume wordt gebruikt voor de stalling van vee. Deze functies kunnen ongewijzigd verdergezet worden. Bij behoud van de inscharing van vee op het hoeve-erf of de omgevende graslanden met microreliëf, kan het schuur- en stalvolume verder gebruikt worden als stal of schuilhok. Het verdient aanbeveling om een meer gecontroleerde toegang tot de gebouwen te voorzien voor het vee, om verdere schade aan deuropeningen te vermijden. Een herbestemming die de draagkracht van het gebouw niet overschrijdt - afgetoetst met de stedenbouwkundige randvoorwaarden - behoort eventueel tot de mogelijkheden. Een herbestemming mag geen negatieve impact hebben op de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. Bij onderhoud, restauratie of eventuele herbestemming dient terdege rekening gehouden te worden met de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen, ook van het interieur;
 - 4° het houtwerk van deuren en luiken werd, vooral bij het huis, gedeeltelijk vervangen. Waar het oorspronkelijke houtwerk niet bewaard is, kan bij een eventuele restauratie geopteerd worden voor een historisch herstel van houtwerk en luiken. Bij het huis is het uitgangspunt hiervoor het fragmentair bewaarde houtwerk van deuren en vensters. Kleurenonderzoek op deze oorspronkelijke elementen verdient aanbeveling. Dit kan de oorspronkelijke kleurstelling van het houtwerk aantonen. Deze kan dan eventueel het uitgangspunt vormen voor het (her)schilderen van het bewaarde houtwerk en van naar historisch model gereconstrueerd houtwerk. De schuurpoort in de erfgevel dient hersteld te worden of vervangen naar oorspronkelijk model. In de achtergevel kan de schuurpoort eventueel opnieuw ingevuld worden met opgeklampte houten poortvleugels. Ook het houtwerk in de stalling dient hersteld te worden of vervangen naar oorspronkelijk model;
 - 5° de hoevegebouwen worden gekenmerkt door een verzorgd baksteenmetselwerk, met een variatie van bewaarde vooroorlogse muren (stalling), recuperatie van oude, vooroorlogse baksteen (huis) tot baksteen uit de wederopbouwperiode (schuur). Het gebruik van het exacte type baksteen en vakmanschap zijn van groot belang bij het herstel van het metselwerk. Hierbij dient onderzocht te worden of (een deel van) het oorspronkelijke voegwerk kan behouden blijven. Er dient zeker aandacht uit te gaan naar een correct (aanvullend) historisch voegwerk, bij voorkeur een kalkmortel of een lichte bastaardmortel. Er dient ook aandacht uit te gaan naar de diverse afwerkingstechnieken: onbeschilderde baksteen bij het boerenhuis en bij de wederopbouwschuur, gekalkte baksteen bij het nutsgebouw aansluitend bij het boerenhuis, en bij de stalling. Bij de gekalkte muren verdient kleurenonderzoek aanbeveling. Dit kan de oorspronkelijke kleurstelling van deze muren aantonen. Deze kan dan eventueel het uitgangspunt vormen voor het opnieuw kalken;
 - 6° de bakstenen stoepen rondom het huis kunnen hersteld of herlegd worden in een zelfde type baksteen;
 - 7° ook voor het interieur is de algemene doelstelling van de bescherming het behoud van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. Voor de geschilderde houten elementen in het huis, zoals de schouwen en de wandkast op de opkamer, verdient kleurenonderzoek aanbeveling. Dit kan de oorspronkelijke kleurstelling van het houtwerk aantonen. Deze kan dan eventueel het uitgangspunt vormen voor het (her)schilderen van de kast en de schouwen;
 - 8° voor de erfbeplanting wordt behoud en herwaardering van een typische erfaanleg vooropgesteld. Hierbij worden de knotbomen op het 'neerhof' en langs de rand van de buitenomwalling behouden en regelmatig geknot. Afgestorven exemplaren worden vervangen door streektypische knotbomen. Ook de opgaande cultuurpopulieren aan de

- zuidoostzijde van de buitenomwalling worden behouden en op termijn vervangen door streektypische populieren of wilgen. Het tracé van de grachtrestanten kan aangegrepen worden om opnieuw streektypische knotbomen of opgaande bomen aan te planten. Bomen dienen bij voorkeur aan de rand van de grachtrestanten geplant te worden;
- 9° de beide Hollandse linden worden als welkomstbomen behouden en door middel van een traditioneel beheer van kandelaren zo lang mogelijk in stand gehouden. Na volledig afsterven van de stambasis wordt voorzien in gelijktijdige vervanging door nieuwe Hollandse linden (*Tilia x europaea*) van erkende herkomst, bij voorkeur bestaande uit entmateriaal van de bestaande exemplaren;
 - 10° langs de voetweg kan het talud van de voormalige loskade van de spoorweg beplant worden met een gemengde houtkant;
 - 11° bij de inrichting van de walgrachtsite dient een sterke vertuining vermeden te worden. Een landelijke erfaanleg wordt voorgestaan. Op het huisperceel wordt de erfaanleg best uitgezuiverd, waarbij een opener karakter wordt nagestreefd. In de sierbeplanting wordt geopteerd voor een eerder typische soortenkeuze van heesters uit boerentuinen;
 - 12° het figuursnoeiwerk van de beide palmboompjes voor de toegangsdeur van het boerenhuis dient behouden te blijven. Afgestorven exemplaren worden vervangen door nieuwe vormgesnoeide palmboompjes. Op het huisperceel wordt geopteerd voor een eerder typische soortenkeuze van kruidachtige planten uit boerentuinen. Inpassing van een moestuingedeelte met vruchtgoed wordt bij voorkeur ingeplant aan de oostzijde van het huis;
 - 13° op het 'neerhof' behoren laaggeschoren streektypische veekeringshagen tot de mogelijkheden. Deze dienen dan aangeplant te worden langs de binnenkant van de buitenomwalling. Op het begraasde 'neerhof' wordt bij voorkeur gestreefd naar het heraanplanten van een streektypische hoogstamboomgaard;
 - 14° voor de omgevende graslanden met microreliëf wordt behoud van een permanent graslandgebruik vooropgezet, waarbij gehooid kan worden of vee kan worden ingeschaard. Gezien het overwegend historisch graslandgebruik en het archeologisch potentieel is het scheuren of egaliseren van de graslandpercelen niet wenselijk. Het herstellen van de vroegere grachtstructuur is vanuit archeologisch standpunt en omwille van het ontbreken van betrouwbare detailinformatie niet wenselijk. Profielaanpassingen van de resterende grachtstructuren kunnen wel uitgevoerd worden in functie van het verzekeren van de afvoer van oppervlaktewater. De verantwoordelijke waterloopbeheerder dient de nodige voorzieningen te treffen om water- en waterbodemonverontreiniging te vermijden. Verontreinigde ruimingsspecie dient steeds afgevoerd te worden;
 - 15° de tot zwemvijver vergraven structuur, ten zuidoosten ingebed in het graslandperceel, dient minstens als verwijzing naar een vroegere grachtstructuur behouden te blijven. Ook een gedeeltelijke demping van deze waterpartij, weliswaar met suggestief herstel van de grachtstructuur, kan als evocatie van de site overwogen worden. In beide gevallen kan de buitencontour eventueel door een gedeeltelijke beplanting met streektypische knotbomen of hakhout worden geaccentueerd. Het gebruik van de zwemvijver of van de herstellende grachtstructuur als veedrinkpoel is steeds mogelijk;
 - 16° de plaatselijke meanderstructuur van de Krekelbeek-Handzamevaart dient behouden te blijven. Eventuele oeververdediging kan slechts voorzien worden in natuurvriendelijke materialen, bijvoorbeeld houten palen met rijshoutbundels;
 - 17° grondwerken door afgraving of ophoging dienen maximaal vermeden te worden. Bij eventueel noodzakelijke grondwerken die impact hebben op het historisch microreliëf, dient met het oog op het vrijwaren en registreren van archeologische sporen een voorafgaand archeologisch onderzoek te gebeuren.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;

- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan daken en buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van verhardingen, wegen, paden en groenaanleg;
 - d) het rooien, vellen, beschadigen en/of vervangen van bomen en struiken, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken, tot gevolg kan hebben;
 - e) het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;
 - f) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair;
 - g) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
 - h) het structureel en fundamenteel wijzigen van de aanleg van historische tuinen;
 - i) het wijzigen van het (micro)reliëf;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in de interieurs:
 - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - e) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - f) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

01 MAART 2018

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

A handwritten signature in dark ink, consisting of a series of connected loops and a final horizontal stroke.

Geert BOURGEOIS